

Cuprins

Abrevieri.....	XXV
Titlul I. Noțiuni generale	1
Capitolul I. Dreptul penal ca ramură de drept și știința dreptului penal.....	1
Secțiunea 1. Dreptul penal ca ramură de drept.....	1
§1. Noțiunea dreptului penal.....	1
§2. Obiectul dreptului penal.....	2
§3. Scopul dreptului penal	3
§4. Subramurile dreptului penal.....	4
§5. Legătura dreptului penal cu celelalte ramuri de drept.....	7
Secțiunea a 2-a. Știința dreptului penal	8
§1. Noțiune.....	8
§2. Obiectul de studiu al științei dreptului penal.....	8
§3. Metodele de studiu folosite de știința dreptului penal	8
§4. Evoluția științei dreptului penal	9
Secțiunea a 3-a. Principiile dreptului penal.....	11
§1. Noțiunea și sistemul principiilor dreptului penal	11
§2. Principiile fundamentale ale dreptului penal.....	11
2.1. Principiul legalității	12
2.2. Principiul reacției sociale împotriva infracțiunilor	17
2.3. Principiul umanismului.....	17
2.4. Egalitatea în fața legii penale.....	18
2.5. Infracțiunea este unicul temei al răspunderii penale.....	19
2.6. Principiul răspunderii penale personale.....	19
2.7. Prevenirea faptelor prevăzute de legea penală.....	20
2.8. Aspecte de drept comparat.....	21
Bibliografie selectivă.....	22
Capitolul II. Izvoarele dreptului penal	23
Secțiunea 1. Noțiunea și specificul izvoarelor dreptului penal. Principalele izvoare ale dreptului penal	23
§1. Noțiunea izvoarelor dreptului penal.....	23
§2. Specificul izvoarelor dreptului penal	23
§3. Izvoarele dreptului penal.....	24
3.1. Constituția României	24
3.2. Tratatelor și convențiile internaționale.....	24
3.3. Legile penale ca izvoare principale ale dreptului penal.....	26
3.4. Jurisprudența ca izvor de drept penal	28
3.5. Ordonanța de urgență, izvor de drept penal	29

3.6. Unele considerații asupra faptului dacă cutuma este sau nu izvor de drept penal	31
Secțiunea a 2-a. Noțiunea de lege penală. Categorii de legi penale	32
§1. Noțiunea de lege penală	32
§2. Categorii de legi penale	34
Secțiunea a 3-a. Normele juridice penale	35
§1. Noțiunea normei juridice penale	35
§2. Structura normei penale	36
§3. Categorii de norme penale	37
Secțiunea a 4-a. Interpretarea legii penale	41
§1. Noțiunea și necesitatea interpretării legii penale	41
§2. Formele sau felurile interpretării	45
§3. Metodele de interpretare	45
3.1. Interpretarea literală sau textuală	46
3.2. Interpretarea logică sau rațională	46
3.3. Interpretarea istorico-juridică	46
3.4. Interpretarea sistematică	47
3.5. Interpretarea prin analogie	47
§4. Rezultatele și limitele interpretării	47
4.1. Interpretarea declarativă	47
4.2. Interpretarea restrictivă	48
4.3. Interpretarea extensivă	48
4.4. Limitele interpretării	48
Bibliografie selectivă	48
Capitolul III. Aplicarea legii penale în timp și spațiu	50
Secțiunea 1. Considerațiuni generale	50
§1. Noțiunea aplicării legii penale	50
§2. Elementele în raport cu care se aplică legea penală	51
Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în timp	52
§1. Noțiune	52
§2. Principiul activității legii penale	53
2.1. Conceptul și fundamentul principiului activității legii penale	53
2.2. Determinarea legii penale în vigoare	54
2.3. Momentul comiterii infracțiunii	57
2.4. Concursul de legi penale. Concursul de norme penale (concurusul de calificări)	57
2.4.1. Concursul de legi penale	58
2.4.2. Concursul de norme penale (concurusul de calificări)	58
2.5. Aspecte de drept comparat	59
§3. Neretroactivitatea legii penale	60
§4. Extraactivitatea legii penale	62
4.1. Noțiuni preliminare	62
4.2. Retroactivitatea	63
4.3. Ultraactivitatea	70
4.4. Aplicarea legii penale mai favorabile (<i>mitior lex</i>)	72

4.4.1. Cadrul legal și justificarea aplicării legii penale mai favorabile	72
4.4.2. Aplicarea legii mai favorabile infracțiunilor nedefinitiv judecate	73
4.4.2.1. Cadrul aplicării.....	73
4.4.2.2. Condiții de aplicare a legii penale mai favorabile.....	73
4.4.2.3. Criterii de determinare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor pentru care nu a intervenit o condamnare definitivă	74
4.4.2.4. Regimul legilor neconstituționale sau al actelor normative neaprobate de Parlament	86
4.4.3. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	86
4.4.3.1. Cadrul aplicării.....	86
4.4.3.2. Condiții de aplicare	87
4.4.3.3. Ipotezele de aplicare a legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei	91
Secțiunea a 3-a. Aplicarea legii penale în spațiu.....	99
§1. Noțiunea aplicării legii penale în spațiu.....	99
§2. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul României	100
2.1. Principiul teritorialității legii penale	100
2.2. Noțiunea de teritoriu în sensul legii penale.....	101
2.3. Noțiunea de infracțiune săvârșită pe teritoriul țării.....	103
2.4. Excepții de la principiul teritorialității.....	104
§3. Aplicarea legii penale române unor infracțiuni săvârșite în străinătate	109
3.1. Noțiuni preliminare.....	109
3.2. Principiul personalității legii penale ¹	110
3.2.1. Noțiunea și justificarea aplicării principiului personalității legii penale	110
3.2.2. Condiții de aplicare a principiului personalității legii penale.....	111
3.3. Principiul realității legii penale.....	112
3.4. Principiul universalității legii penale	114
3.5. Prioritatea convențiilor internaționale în materia unor infracțiuni săvârșite în străinătate	115
Secțiunea a 4-a. Cooperarea judiciară internațională în materie penală.....	115
§1. Noțiunea, importanța și necesitatea cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	115
§2. Forme de cooperare cunoscute în România	120
§3. Formele de cooperare judiciară internațională în materie penală prevăzute de actuala legislație a României. Prezentare generală.....	127
3.1. Forme prevăzute în legea specială.....	127
3.2. Extradarea	128

3.3. Predarea în baza unui mandat european de arestare	128
3.4. Transferul de proceduri în materie penală	128
3.5. Recunoașterea și executarea hotărârilor.....	129
3.6. Transferarea persoanelor condamnate	129
3.7. Asistența judiciară în materie penală	129
§4. Forme prevăzute de Codul penal și de Codul de procedură penală	129
4.1. Aplicarea legii penale române infracțiunilor săvârșite în străinătate de străini sau apatrizi.....	129
4.2. Incriminarea în legea penală română a unor fapte periculoase, ca urmare a ratificării unor Convenții internaționale.....	130
4.3. Recunoașterea efectelor hotărârilor judecătorești pronunțate în străinătate	130
4.4. Consacrarea recidivei internaționale.....	130
4.5. Transmiterea în temeiul reciprocității de informații și date.....	130
4.6. Extrădarea.....	131
§5. Forme de cooperare prevăzute de Legea nr. 39/2003	131
§6. Extrădarea	132
6.1. Noțiunea și natura juridică a extrădării	132
6.2. Trăsăturile extrădării.....	134
6.3. Condițiile extrădării	135
6.4. Situațiile de excepție când nu poate opera extrădarea	138
6.4.1. Excepții referitoare la persoană	138
6.4.2. Excepții referitoare la fapte.....	139
6.4.3. Excepții referitoare la pedeapsă.....	140
6.4.4. Excepții referitoare la competență	141
6.4.5. Excepții referitoare la procedură.....	141
6.5. Ordinea de preferință în acordarea extrădării	141
6.6. Organele implicate în efectuarea extrădării	142
Bibliografie selectivă.....	142
Capitolul IV. Raportul juridic penal.....	144
Secțiunea 1. Raportul juridic – instrument de înfăptuire a dreptului penal.....	144
§1. Noțiune.....	144
§2. Trăsăturile raportului juridic penal	144
§3. Ordinea de drept penal	145
§4. Categoriile de raporturi juridice penale	145
Secțiunea a 2-a. Raportul juridic penal de conformare	146
§1. Noțiunea și elementele raportului juridic penal de conformare	146
1.1. Noțiunea raportului juridic penal de conformare.....	146
1.2. Subiectele raportului juridic penal de conformare.....	146
1.3. Conținutul raportului juridic penal de conformare	147
1.4. Obiectul raportului juridic penal de conformare.....	147
§2. Nașterea, modificarea și stingerea raportului juridic penal de conformare	148
Secțiunea a 3-a. Raportul juridic penal de conflict.....	149
§1. Noțiunea și elementele raportului juridic penal de conflict	149

1.1. Noțiunea raportului juridic penal de conflict	149
1.2. Subiectele raportului juridic penal de conflict	149
1.3. Conținutul raportului juridic penal de conflict.....	149
1.4. Obiectul raportului juridic penal de conflict.....	150
§2. Nașterea, modificarea și stingerea raportului juridic penal de conflict..	150
2.1. Nașterea raportului juridic penal de conflict.....	150
2.2. Modificarea raportului juridic penal de conflict	151
2.3. Stingerea raportului juridic penal de conflict.....	152
Bibliografie selectivă.....	153
 Titlul II. Infrațiunea	155
 Capitolul I. Noțiunea de infracțiune	155
Secțiunea 1. Preliminarii	155
Secțiunea a 2-a. Definiția infracțiunii.....	156
 Capitolul II. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii	159
Secțiunea 1. Prevederea faptei în legea penală (fapta tipică)	159
Secțiunea a 2-a. Vinovăția.....	160
§1. Noțiune.....	160
§2. Formele vinovăției	161
2.1. Intenția și modalitățile sale	161
2.2. Culpă și modalitățile sale.....	164
2.3. Praeterintenția	167
2.4. Practică judiciară	168
2.5. Săvârșirea infracțiunii comise prin omisiune.....	169
Secțiunea a 3-a. Caracterul nejustificat al faptei (antijuridicitatea).....	170
Secțiunea a 4-a. Caracterul imputabil al faptei.....	170
Secțiunea a 5-a. Aspecte de drept comparat.....	171
Bibliografie selectivă.....	172
 Capitolul III. Conținutul infracțiunii.....	174
Secțiunea 1. Aspecte generale.....	174
§1. Noțiunea de conținut al infracțiunii	174
§2. Noțiunea de infracțiune și noțiunea de conținut al infracțiunii	174
§3. Structura conținutului infracțiunii.....	175
§4. Clasificarea conținuturilor de infracțiune.....	176
Secțiunea a 2-a. Conținutul constitutiv și raporturile sale cu conținutul juridic al infracțiunii.....	176
Secțiunea a 3-a. Condiții preexistente infracțiunii	177
§1. Condiții privind obiectul infracțiunii	177
1.1. Noțiune	177
1.2. Forme ale obiectului infracțiunii.....	178
§2. Subiecții infracțiunii.....	179
2.1. Subiectul activ	179
2.2. Persoana fizică, subiect activ al infracțiunii. Condiții	179
2.3. Persoana juridică, subiect activ al infracțiunii	182

2.4. Subiectul pasiv al infracțiunii	186
2.5. Date istorice și de drept comparat asupra răspunderii penale a persoanei juridice	186
Secțiunea a 4-a. Conținutul constitutiv al infracțiunii	195
§1. Latura obiectivă	195
1.1. Noțiune și structură	195
1.2. Elementul material	195
1.3. Urmarea imediată	196
1.4. Legătura de cauzalitate	197
1.4.1. Elementele raportului de cauzalitate	199
1.4.2. Teorii privitoare la raportul de cauzalitate	200
1.5. Condiții de loc, timp, mod și împrejurări în care se săvârșesc unle infracțiuni (cerințe esențiale)	201
§2. Latura subiectivă a infracțiunii	201
2.1. Noțiune	201
2.2. Vinovăția ca element al laturii subiective	202
2.3. Mobilul	203
2.4. Scopul infracțiunii	203
Bibliografie selectivă	203
 Capitolul IV. Formele infracțiunii intenționate după fazele ei de desfășurare	 205
Secțiunea 1. Fazele de desfășurare a infracțiunii intenționate	205
§1. Noțiune	205
§2. Perioada internă	206
§3. Perioada externă	207
Secțiunea a 2-a. Formele infracțiunii intenționate în raport de fazele de desfășurare	207
§1. Noțiune și caracterizare	207
§2. Formele infracțiunii intenționate	208
Secțiunea a 3-a. Actele pregătitoare (preparatorii)	208
§1. Noțiune	208
§2. Modalitățile actelor pregătitoare	208
§3. Condițiile actelor pregătitoare	209
§4. Felurile actelor pregătitoare și caracteristicile acestora	210
§5. Incriminarea și sancționarea actelor pregătitoare	211
Secțiunea a 4-a. Tentativa	213
§1. Definiție și caracterizare	213
§2. Condiții	214
§3. Conținutul tentativei	214
3.1. Obiectul tentativei	215
3.2. Subiectul tentativei	215
3.3. Latura obiectivă	215
3.4. Latura subiectivă	216
§4. Infracțiuni la care tentativa nu este posibilă	217
§5. Formele tentativei	218

5.1. Tentativa întreruptă (neterminată)	218
5.2. Tentativa perfectă sau fără efect	219
5.3. Tentativa idonee (periculoasă) și tentativa neidonee (nepericuloasă)	219
§6. Incriminarea și sancționarea tentativei	221
6.1. Incriminarea tentativei	221
6.2. Sancționarea tentativei	222
6.3. Practică judiciară	223
Secțiunea a 5-a. Infracțiunea consumată	224
§1. Noțiune	224
§2. Infracțiunea – fapt consumat	225
§3. Infracțiunea – fapt epuizat	225
Secțiunea a 6-a. Cauzele de nepedepsire a tentativei – desistarea și împiedicarea producerii rezultatului	226
§1. Noțiune și caracterizare	226
§2. Desistarea	227
§3. Împiedicarea producerii rezultatului	228
§4. Efectele desistării și ale împiedicării producerii rezultatului	229
§5. Aspecte de drept comparat	229
§6. Practică judiciară	231
Bibliografie selectivă	233
Capitolul V. Unitatea și pluralitatea de infracțiuni	235
Secțiunea 1. Considerații generale privind unitatea și pluralitatea de infracțiuni	235
Secțiunea a 2-a. Unitatea de infracțiune	236
§1. Noțiune	236
§2. Felurile unității de infracțiune	236
§3. Unitatea naturală de infracțiune	237
3.1. Noțiune	237
3.2. Formele unității naturale de infracțiune	237
3.2.1. Infracțiunea simplă	237
3.2.2. Infracțiunea continuă	239
3.2.3. Infracțiunea deviată	241
§4. Unitatea legală de infracțiune	243
4.1. Noțiune	243
4.2. Formele unității legale	244
4.2.1. Infracțiunea continuată	244
4.2.2. Infracțiunea complexă	250
4.2.3. Infracțiunea de obicei	256
4.2.4. Infracțiunea progresivă	258
4.3. Practică judiciară	260
Secțiunea a 3-a. Pluralitatea de infracțiuni	263
§1. Noțiune	263
§2. Formele pluralității de infracțiuni	264
§3. Concursul de infracțiuni	264

3.1. Noțiune	264
3.2. Condițiile de existență ale concursului de infracțiuni	264
3.3. Formele concursului de infracțiuni	265
3.3.1. Concursul real de infracțiuni.....	265
3.3.2. Concursul ideal sau formal de infracțiuni.....	267
3.4. Aspecte de drept comparat.....	268
3.5. Practică judiciară	269
§4. Sancționarea concursului de infracțiuni	271
4.1. Sisteme de sancționare.....	271
4.2. Pedepsa principală în caz de concurs de infracțiuni săvârșite de persoana fizică	272
4.3. Excepții de la sistemul de sancționare a concursului de infracțiuni.....	273
4.4. Contopirea pedepselor pentru infracțiuni concurente săvârșite de persoana fizică	274
4.5. Aspecte de drept comparat.....	275
4.6. Practică judiciară	275
§5. Recidiva	276
5.1. Noțiune și caracterizare	276
5.2. Recidiva în cazul persoanei fizice	277
5.3. Termenii recidivei.....	278
5.4. Modalitățile recidivei.....	278
5.5. Modalitățile recidivei în Codul penal	279
5.5.1. Recidiva postcondamnatorie.....	279
5.5.2. Recidiva postexecutorie.....	281
5.6. Condamnările care nu atrag starea de recidivă	283
5.7. Pedepsa în caz de recidivă	285
5.7.1. Pedepsa în cazul recidivei postcondamnatorii	286
5.7.2. Pedepsa în cazul recidivei postexecutorii	290
5.7.3. Descoperirea ulterioară a stării de recidivă.....	291
§6. Recidiva în cazul persoanei juridice	293
§7. Pluralitatea intermediară	293
§8. Pedepsele complementare, pedepsele accesorii și măsurile de siguranță în caz de pluralitate de infracțiuni	295
§9. Aspecte de drept comparat.....	295
§10. Practică judiciară.....	297

Bibliografie selectivă..... 300**Capitolul VI. Cauzele justificative și de neimputabilitate..... 303**

Secțiunea 1. Considerații generale privind cauzele justificative

§1. Conceptul de cauze justificative	303
§2. Clasificarea cauzelor justificative	305
§3. Condiții de aplicare a cauzelor justificative	306
§4. Justificarea conceptului de antijuridicitate (fapta nu este justificată)	307
§5. Antijuridicitatea formală și antijuridicitatea materială (substanțială)	308
§6. Raportul dintre antijuridicitate și vinovăție	309

§7. Consecințe ale existenței unei cauze justificative	310
Secțiunea a 2-a. Legitima apărare	310
§1. Noțiune și caracterizare.....	310
§2. Condițiile legitimei apărări	311
2.1. Condiții privitoare la atac	311
2.2. Condiții privitoare la apărare	316
2.3. Condiții referitoare la atac în cazul legitimei apărări – modalitatea specială.....	318
2.4. Condiții privitoare la apărare în cazul legitimei apărări modalitatea specială.....	319
§3. Efectele legitimei apărări	320
§4. Aspecte de drept comparat.....	320
§5. Practică judiciară.....	321
Secțiunea a 3-a. Starea de necesitate	322
§1. Noțiune și caracterizare.....	322
§2. Condițiile stării de necesitate	323
2.1. Condiții privind pericolul	323
2.2. Condiții privind acțiunea de salvare	325
§3. Efectele stării de necesitate.....	327
§4. Aspecte de drept comparat.....	328
§5. Practică judiciară.....	329
Secțiunea a 4-a. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații.....	331
§1. Considerații generale privind cauza justificativă a exercitării unui drept sau a îndeplinirii unei obligații.....	331
§2. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații.....	332
§3. Obligația impusă de autoritatea competentă	336
§4. Efecte	339
§5. Referințe istorice și de drept comparat	340
Secțiunea a 5-a. Consimțământul persoanei vătămate	340
§1. Consimțământul persoanei vătămate. Delimitări	341
§2. Justificarea reglementării	342
§3. Condiții de valabilitate a consimțământului.....	343
§4. Chestiuni speciale care se pun în legătură cu consimțământul	346
§5. Aspecte de drept comparat.....	348
II. Cauzele de neimputabilitate.....	349
Secțiunea 1. Considerații generale privind cauzele de neimputabilitate	349
§1. Noțiune și caracterizare.....	349
§2. Clasificarea cauzelor de neimputabilitate	349
Secțiunea a 2-a. Constrângerea fizică.....	350
§1. Noțiune și caracterizare.....	350
§2. Condiții	350
§3. Efectele constrângerii fizice.....	352
Secțiunea a 3-a. Constrângerea morală	352
§1. Noțiune și caracterizare.....	352
§2. Condiții	352

§3. Efectele constrângerii morale	354
§4. Practică judiciară.....	354
Secțiunea a 4-a. Excesul neimputabil	355
§1. Noțiune și caracterizare.....	355
§2. Condițiile excesului neimputabil în caz de legitimă apărare.....	356
§3. Condițiile excesului neimputabil în caz de stare de necesitate	356
§4. Efectele excesului neimputabil	358
Secțiunea a 5-a. Minoritatea făptuitorului	358
§1. Noțiuni și caracterizare	358
§2. Condițiile minorității.....	358
§3. Efectele minorității.....	359
§4. Practică judiciară.....	360
Secțiunea a 6-a. Iresponsabilitatea	360
§1. Noțiune și caracterizare.....	360
§2. Condițiile stării de ireponsabilitate.....	362
§3. Efectele ireponsabilității.....	363
§4. Practică judiciară.....	363
Secțiunea a 7-a. Intoxicația	365
§1. Noțiune și caracterizare.....	365
§2. Intoxicația – cauză de neimputabilitate.....	366
§3. Condițiile intoxicației.....	366
§4. Efectele intoxicației	368
§5. Practică judiciară.....	368
Secțiunea a 8-a. Eroarea	369
§1. Noțiune și caracterizare.....	369
§2. Clasificarea erorii în dreptul penal.....	371
§3. Condiții	372
§4. Efectele erorii de fapt.....	374
§5. Aspecte de drept comparat.....	374
§6. Practică judiciară.....	375
Secțiunea a 9-a. Cazul fortuit.....	378
§1. Noțiune și caracterizare.....	378
§2. Condițiile cazului fortuit	378
§3. Efectele cazului fortuit.....	380
§4. Practică judiciară.....	380
Bibliografie selectivă.....	381
Capitolul VII. Infractorul	383
Secțiunea 1. Infractorul sub aspect criminologic și sub aspect juridic	383
§1. Infractorul sub aspect criminologic.....	383
§2. Infractorul sub aspect juridic	384
Secțiunea a 2-a. Clasificarea infractorilor	385
Secțiunea a 3-a. Aspecte generale privind pluralitatea de infractori	386
Secțiunea a 4-a. Formele pluralității de infractori.....	388
§1. Pluralitatea naturală	388
§2. Pluralitatea constituită.....	388

§3. Pluralitatea ocazională (participația penală)	390
Secțiunea a 5-a. Participația penală	390
§1. Noțiuni și caracterizare	390
§2. Felurile participației penale	391
§3. Natura juridică a participației	391
§4. Condițiile generale ale participației penale	393
Secțiunea a 6-a. Formele participației penale	396
§1. Autorul	397
1.1. Coautoratul	397
1.2. Condițiile coautoratului	397
1.3. Aspecte de drept comparat	402
1.4. Practică judiciară	403
§2. Instigarea	406
2.1. Condițiile instigării	407
2.2. Formele instigării	410
2.3. Aspecte de drept comparat	411
2.4. Practică judiciară	411
§3. Complicitatea	414
3.1. Condițiile complicității	414
3.2. Formele complicității	416
3.3. Aspecte de drept comparat	420
3.4. Practică judiciară	421
Secțiunea a 7-a. Participația improprie (imperfectă)	424
§1. Noțiuni și caracterizare	424
§2. Modalitatea intenție și culpă	426
§3. Modalitatea intenție și lipsă de vinovăție	427
§4. Aspecte de drept comparat	428
§5. Practică judiciară	428
Secțiunea a 8-a. Pedepsa în caz de participație	429
§1. Fapta prevăzută de legea penală, temeiul obiectiv al răspunderii penale a participanților	429
§2. Sisteme de sancționare a participanților la infracțiune	430
§3. Sistemul consacrat de Codul penal privitor la pedepsirea participanților la infracțiune	430
§4. Pedepsa în cazul participației proprii	431
§5. Pedepsa în cazul participației penale improprie	432
§6. Circumstanțele personale și reale	433
§7. Împiedicarea de către participant a săvârșirii faptei	433
7.1. Noțiuni	433
7.2. Condiții	434
7.3. Efecte	434
Bibliografie selectivă	435

Titlul III. Răspunderea penală	437
Capitolul I. Aspecte generale privind răspunderea penală.....	437
Secțiunea 1. Noțiunea de răspundere penală	437
§1. Noțiune.....	437
§2. Reglementare	438
Secțiunea a 2-a. Principiile răspunderii penale	438
§1. Principiul legalității răspunderii penale	438
§2. Infracțiunea este unicul temei al răspunderii penale	439
§3. Principiul umanismului.....	439
§4. Principiul răspunderii penale personale	439
§5. Principiul unicității răspunderii penale (<i>non bis in idem</i>)	439
§6. Principiul inevitabilității răspunderii penale	440
§7. Principiul individualizării răspunderii penale	440
§8. Promptitudinea răspunderii penale.....	440
Secțiunea a 3-a. Durata și etapele răspunderii penale	441
§1. Durata răspunderii penale	441
§2. Etapele răspunderii penale	442
Bibliografie selectivă.....	443
Capitolul II. Cauzele care înlătură răspunderea penală	445
Secțiunea 1. Considerații generale	445
§1. Noțiunea și clasificarea cauzelor care înlătură răspunderea penală	445
§2. Efectele cauzelor care înlătură răspunderea penală.....	446
Secțiunea a 2-a. Amnistia.....	446
§1. Noțiune.....	446
§2. Felurile amnistiei	447
§3. Obiectul și caracterele amnistiei	447
§4. Efectele amnistiei	448
§5. Limitele efectelor amnistiei	448
§6. Continuarea procesului penal pentru infracțiunile amnistiate	449
§7. Practică judiciară.....	449
Secțiunea a 3-a. Prescripția răspunderii penale	450
§1. Noțiunea de prescripție a răspunderii penale	450
§2. Efecte	450
§3. Termenele de prescripție a răspunderii penale pentru persoana fizică... ..	451
§4. Termenele de prescripție a răspunderii penale pentru persoana juridică ..	452
§5. Calculul termenelor de prescripție	452
§6. Întreruperea cursului prescripției	454
6.1. Noțiune	454
6.2. Cauzele de întrerupere a prescripției	454
6.3. Efecte	456
6.4. Prescripția specială	456
§7. Suspendarea cursului prescripției răspunderii penale	456
7.1. Explicații preliminare	456
7.2. Cauzele de suspendare a prescripției	457

7.3. Efecte.....	457
§8. Aspecte de drept comparat.....	457
§9. Practică judiciară.....	458
Secțiunea a 4-a. Lipsa plângerii prealabile și retragerea plângerii prealabile ..	459
§1. Lipsa plângerii prealabile.....	459
1.1. Noțiuni	459
1.2. Efectele și caracterele plângerii prealabile	461
1.3. Consecințele lipsei plângerii prealabile	461
§2. Retragerea plângerii prealabile	461
§3. Practică judiciară.....	464
Secțiunea a 5-a. Împăcarea.....	464
§1. Noțiuni și caracterizare.....	464
§2. Condițiile împăcării	465
§3. Efectele împăcării	466
Bibliografie selectivă.....	466
 Titlul IV. Sancțiunile de drept penal.....	 469
Capitolul I. Considerații generale asupra sancțiunilor de drept penal.....	469
Secțiunea 1. Sancțiunile de drept penal și caracterul lor	469
Secțiunea a 2-a. Cadrul sancțiunilor în dreptul penal.....	470
Bibliografie selectivă.....	472
 Capitolul II. Pedepsele.....	 473
Secțiunea 1. Noțiunea și trăsăturile pedepsei	473
§1. Noțiuni generale.....	473
§2. Funcțiile pedepsei	474
§3. Categorii de pedepse	476
§4. Cadrul pedepselor în dreptul penal român	476
4.1. Reglementarea pedepselor	476
4.2. Unele referințe istorice și de drept comparat în materia pedepselor.....	477
Secțiunea a 2-a. Pedepsele principale aplicabile persoanei fizice	480
§1. Pedepsa detențiunii pe viață	480
§2. Pedepsa închisorii.....	482
2.1. Regimul de maximă siguranță	482
2.2. Regimul închis	483
2.3. Regimul semideschis	483
2.4. Regimul deschis.....	483
2.5. Stabilirea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	483
2.6. Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	484
2.7. Individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	485

2.8. Munca prestată de persoanele condamnate la pedeapsă privative de libertate	485
2.9. Aspecte de drept comparat.....	487
§3. Amenda penală	488
3.1. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii.....	489
3.2. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii	490
3.3. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității (art. 64 C.pen.).....	491
3.3.1. Condițiile înlocuirii amenzii neexecutate cu obligația condamnatului de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității	492
3.3.2. Înlocuirea amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii cu obligația condamnatului de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității	493
3.3.3. Înlocuirea cu zile de închisoare a zilelor-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității	494
3.3.4. Înlocuirea pedepsei amenzii închisorii în ipoteza în care condamnatul nu consimte la executarea amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității	495
3.3.5. Încetarea executării muncii în folosul comunității dispuse în condițiile prevăzute de art. 64 alin. (1) C.pen.	495
3.4. Aspecte de drept comparat.....	495
Secțiunea a 3-a. Pedepsele complementare aplicabile persoanei fizice	497
§1. Pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi	497
1.1. Caracterizarea pedepsei interzicerii exercițiului unor drepturi	498
1.2. Conținutul interzicerii unor drepturi	498
1.3. Aplicarea pedepsei interzicerii unor drepturi.....	504
1.3.1. Condiții de aplicare a pedepsei interzicerii exercitării unor drepturi.....	504
1.3.2. Executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi	506
1.3.3. Comunicarea dispunerii pedepsei complementare.....	507
1.3.4. Acordarea de permisiuni în executarea pedepsei complementare a interzicerii executării unor drepturi	509
§2. Degradarea militară.....	510
§3. Publicarea hotărârii definitive de condamnare.....	511
Secțiunea a 4-a. Pedepsele accesorii aplicabile persoanei fizice.....	512
Secțiunea a 5-a. Practică judiciară.....	514
Secțiunea a 6-a. Pedepsele principale aplicabile persoanei juridice.....	518
§1. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice	519
1.1. Personalitatea juridică.....	519
1.2. Capacitatea juridică	519
1.3. Săvârșirea infracțiunilor în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice	519

§2. Pedepsa principală aplicabilă persoanei juridice.....	520
2.1. Amenda.....	520
§3. Pedepsele complementare aplicabile persoanei juridice	522
3.1. Dizolvarea persoanei juridice	522
3.2. Suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice.....	524
3.3. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice (art. 142 C.pen.).....	525
3.4. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice (art. 143 C.pen.).....	525
3.5. Plasarea sub supraveghere judiciară (art. 144 C.pen.)	526
§4. Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare (art. 145 C.pen.)	526
§5. Aspecte de drept comparat.....	526
§6. Practică judiciară.....	528
Bibliografie selectivă.....	530
Capitolul III. Minoritatea	532
Secțiunea 1. Considerații generale privind răspunderea penală a minorilor.	
Explicații preliminare.....	532
Secțiunea a 2-a. Referințe istorice.....	533
Secțiunea a 3-a. Limitele răspunderii penale a minorilor.....	540
Secțiunea a 4-a. Sistemul sancționator pentru minori	541
Secțiunea a 5-a. Măsurile educative neprivative de libertate	542
§1. Stagiul de formare civică	543
§2. Supravegherea.....	544
§3. Consemnarea la sfârșit de săptămână.....	545
§4. Asistarea zilnică.....	546
§5. Obligații ce pot fi impuse minorului	547
§6. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	548
§7. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate	548
Secțiunea a 6-a. Măsurile educative privative de libertate aplicabile minorilor infractori.....	549
§1. Internarea într-un centru educativ	549
§2. Internarea într-un centru de detenție	551
Secțiunea a 7-a. Dispoziții comune privind răspunderea penală a minorului..	554
§1. Efectele cauzelor de atenuare și agravare	554
§2. Pluralitatea de infracțiuni	554
§3. Descoperirea unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității.....	555
§4. Prescripția răspunderii penale a minorilor	556
§5. Prescripția executării măsurilor educative	556
§6. Efectele măsurilor educative.....	556
§7. Situația minorului devenit major.....	556
Secțiunea a 8-a. Aspecte de drept comparat.....	557
§1. Noțiuni generale.....	557
§2. Franța	558

§3. Germania.....	561
§4. Italia.....	564
§5. Spania.....	566
§6. Portugalia.....	568
§7. Anglia și Țara Galilor.....	570
Secțiunea a 9-a. Practică judiciară.....	571
Bibliografie selectivă.....	571
Capitolul IV. Măsurile de siguranță	573
Secțiunea 1. Explicații preliminare	573
§1. Noțiune și caracterizare.....	573
§2. Scopul măsurilor de siguranță.....	575
§3. Aspecte de drept comparat.....	578
Secțiunea a 2-a. Măsurile de siguranță – în special.....	580
§1. Obligarea la tratament medical	580
§2. Internarea medicală.....	581
§3. Interzicerea unei funcții sau profesii	583
§4. Confiscarea specială.....	585
4.1. Condiții generale privind dispunerea măsurii de siguranță a confiscării speciale.....	586
4.2. Categoriile de bunuri supuse confiscării speciale conform prevederilor art. 112 C.pen.	589
4.3. Limitări ale măsurii de siguranță a confiscării speciale.....	596
4.4. Confiscarea specială prin echivalent.....	598
4.5. Confiscarea bunurilor obișnuite din exploatarea sau folosirea bunurilor față de care s-a dispus măsura confiscării.....	599
4.6. Executarea confiscării speciale.....	599
4.7. Aspecte de drept comparat.....	601
4.8. Practică judiciară	605
§5. Confiscarea extinsă.....	611
5.1. Cadrul legislativ intern privind măsura confiscării extinse în legislația penală	611
5.2. Condiții	614
5.3. Instituirea prin prevederi constituționale a prezumției dobândirii licite a averii.....	617
5.4. Aspecte de drept comparat privind măsura confiscării extinse.....	623
5.7. Practică judiciară	628
Bibliografie selectivă.....	628
Titlul V. Aplicarea și executarea pedepsei.....	631
Capitolul I. Individualizarea pedepselor	631
Secțiunea 1. Aspecte generale.....	631
§1. Noțiune și cadru.....	631
1.1. Noțiune	631
1.2. Cadru	632

§2. Formele individualizării pedepselor.....	632
Secțiunea a 2-a. Individualizarea judiciară a pedepselor.....	633
§1. Generalități.....	633
§2. Împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală	638
2.1. Aspecte introductive	638
2.2. Clasificarea circumstanțelor	639
2.3. Circumstanțele atenuante	639
2.3.1. Circumstanțe atenuante legale	639
2.3.2. Circumstanțele atenuante judiciare	647
2.3.3. Efectele circumstanțelor atenuante	647
2.3.4. Aspecte de drept comparat.....	649
2.3.5. Practică judiciară	650
2.4. Circumstanțele agravante.....	654
2.5. Concursul între cauze de atenuare sau de agravare.....	659
2.5.1. Concursul între cauzele de atenuare a pedepsei.....	659
2.5.2. Concursul între cauzele de agravare a pedepsei.....	660
2.5.3. Concursul între cauze de atenuare și de agravare a pedepsei.....	660
2.6. Aspecte de drept comparat.....	661
2.7. Practică judiciară	664
Bibliografie selectivă.....	668
Capitolul II. Mijloace de individualizare a pedepselor	669
Secțiunea 1. Renunțarea la aplicarea pedepsei	669
§1. Caracterizare și natură juridică	669
§2. Condiții de aplicare	670
§3. Avertismentul.....	673
§4. Efectele și anularea renunțării la aplicarea pedepsei.....	674
§5. Aspecte de drept comparat.....	674
Secțiunea a 2-a. Amânarea aplicării pedepsei	675
§1. Noțiune și natura juridică.....	675
§2. Condițiile amânării aplicării pedepsei.....	676
2.1. Condiții privind infracțiunea.....	676
2.2. Condiții privind infractorul.....	678
§3. Cazuri speciale de aplicare.....	683
§4. Termenul de supraveghere. Măsurile de supraveghere și obligații	685
§5. Revocarea amânării aplicării pedepsei [art. 88 alin. (1)-(4) C.pen.]	687
5.1. Revocarea obligatorie	687
5.2. Revocarea facultativă.....	688
§6. Anularea amânării aplicării pedepsei.....	688
§7. Efectele amânării aplicării pedepsei	689
§8. Aspecte de drept comparat.....	689
Secțiunea a 3-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.....	690
§1. Noțiune și caracterizare.....	690
§2. Condiții de aplicare	691
2.1. Condiții privitoare la natura și cuantumul pedepsei.....	691

2.2. Condiții cu privire la antecedentele infractorului	691
§3. Termenul de supraveghere	692
§4. Măsurile de supraveghere și obligațiile	692
§5. Supravegherea condamnatului	693
§6. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	693
§7. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	694
7.1. Revocarea obligatorie în caz de nerespectare a măsurilor de supraveghere ori de neexecutare a obligațiilor impuse, cu rea-credință	694
7.2. Revocarea obligatorie în caz de neîndeplinire integrală a obligațiilor civile stabilite prin hotărâre, cu rea-credință.....	695
7.3. Revocarea obligatorie în caz de neexecutare a pedepsei amenzii în termenul de supraveghere, care a fost înlocuită cu pedeapsa închisorii.....	696
7.4. Revocarea obligatorie în caz de săvârșire în termenul de supraveghere a unei noi infracțiuni, cu intenție sau intenție depășită, pentru care s-a pronunțat o hotărâre de condamnare la pedeapsa închisorii	698
7.5. Revocarea facultativă.....	701
§8. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	701
§9. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere	702
9.1. Efectul imediat.....	702
9.2. Efectul definitiv	702
§10. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere în cazuri speciale	703
§11. Aspecte de drept comparat.....	703
Secțiunea a 4-a. Liberarea condiționată	705
§1. Considerații generale	705
§2. Referințe istorice	708
§3. Condiții de acordare.....	711
3.1. Condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață.....	711
3.2. Condițiile liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii.....	715
3.3. Procedura de acordare a liberării condiționate.....	718
§4. Măsurile de supraveghere și obligațiile	719
§5. Supravegherea condamnatului	720
§6. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	720
§7. Revocarea liberării condiționate	722
§8. Anularea liberării condiționate.....	722
§9. Efectele liberării condiționate	723
§10. Aspecte de drept comparat.....	724
10.1. Franța.....	724
10.2. Italia.....	725
10.3. Olanda.....	726
10.4. Statele Unite ale Americii.....	726
10.5. Portugalia.....	726
10.6. Germania	727

10.7. Grecia.....	727
10.8. Spania	727
10.9. Elveția.....	727
Secțiunea a 5-a. Calculul pedepselor.....	728
§1. Durata executării.....	728
§2. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate	728
§3. Practică judiciară.....	728
Bibliografie selectivă.....	732
 Titlul VI. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei	 735
Secțiunea 1. Aspecte generale	735
Secțiunea a 2-a. Grațierea.....	735
§1. Noțiuni.....	735
§2. Incursiune în istoria dreptului românesc referitoare la instituția grațierii	736
2.1. Grațierea în perioada antichității.....	736
2.2. Grațierea în Epoca feudală.....	736
2.3. Grațierea în Epoca modernă	739
2.4. Influența perioadei comuniste asupra grațierii.....	740
2.5. Grațierea după 1989 și până în contemporaneitate	744
§3. Caracterele grațierii.....	745
§4. Obiectul grațierii	750
§5. Efectele grațierii.....	750
5.1. Efectele grațierii asupra pedepselor principale	750
5.2. Efectele grațierii asupra pedepsei a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere	751
5.3. Efectele grațierii asupra pedepselor complementare	751
5.4. Efectele grațierii pedepselor accesorii	752
5.5. Efectele grațierii asupra măsurilor de siguranță.....	752
5.6. Efectele grațierii asupra măsurilor educative.....	752
5.7. Efectele grațierii asupra drepturilor persoanei vătămate.....	752
§6. Efectele grațierilor succesive	753
§7. Aspecte de drept comparat.....	753
7.1. Austria	753
7.2. Danemarca	755
7.3. Elveția.....	755
7.4. Franța.....	755
7.5. Germania	757
7.6. Grecia.....	758
7.7. Italia	758
7.8. Marea Britanie	759
7.9. Spania	759
7.10. Suedia	759
7.11. Țările de Jos.....	760
7.12. Statele Unite ale Americii.....	760

7.13. Japonia	761
Secțiunea a 3-a. Prescripția executării pedepsei	761
§1. Noțiune	761
§2. Efectele prescripției executării pedepsei	761
§3. Termenele de prescripție a executării pedepsei pentru persoana fizică	762
§4. Termenele de prescripție a executării pedepsei aplicate persoanei juridice	763
§5. Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei	763
§6. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei	765
§7. Aspecte de drept comparat	765
§8. Practică judiciară	766
Bibliografie selectivă	769
 Titlul VII. Cauzele care înlătură consecințele condamnării	771
Secțiunea 1. Aspecte generale	771
Secțiunea a 2-a. Reabilitarea	771
§1. Noțiune	771
§2. Felurile reabilitării	772
§3. Efectele reabilitării	772
§4. Trăsăturile reabilitării	773
§5. Reabilitarea de drept	773
5.1. Noțiune	773
5.2. Condițiile reabilitării de drept	774
§6. Reabilitarea judecătorească	774
6.1. Noțiune	774
6.2. Condițiile reabilitării judecătorești	775
6.3. Calcularea termenelor de reabilitare	775
6.4. Anularea reabilitării	777
6.5. Aspecte de drept comparat	777
6.6. Efectele reabilitării	779
§7. Practică judiciară	780
Bibliografie selectivă	782

Titlul I Noțiuni generale

Capitolul I Dreptul penal ca ramură de drept și știința dreptului penal

Secțiunea 1. Dreptul penal ca ramură de drept

§1. Noțiunea dreptului penal

Dreptul penal reprezintă instrumentul prin care se apără cele mai importante valori sociale împotriva faptelor periculoase.

Denumirea de „drept penal” este folosită în două accepțiuni: *prima*, în sensul de ramură specifică a dreptului, care reunește sistemul normelor juridice penale; *cea de-a doua*, cu semnificația de știință, de ramură distinctă a științelor juridice care studiază aceste norme.

În literatura de specialitate, dreptul penal este definit în mod diferit de anumiți autori¹.

În opinia noastră, dreptul penal este o ramură a sistemului nostru de drept, fiind alcătuit dintr-o totalitate de norme juridice legiferate de puterea legislativă, care stabilesc ce fapte constituie infracțiuni, condițiile răspunderii penale, sancțiunile și alte măsuri ce urmează a fi aplicate sau luate de către instanțele judecătorești persoanelor care au săvârșit infracțiuni, în scopul apărării celor mai importante valori sociale ale statului de drept.

Din analiza definiției dreptului penal se desprind *caracteristicile* acestei ramuri de drept, și anume:

a) dreptul penal este o ramură de drept distinctă, care face parte din sistemul dreptului românesc, alături de dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul

¹ A se vedea C. Bulai, B. Bulai, Manual de drept penal. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 2; C. Mitrache, Cr. Mitrache, Drept penal român. Partea generală, ed. a 4-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2005, p. 8; G. Stefani, G. Levasseur, Droit pénal général, Dalloz, Paris, 1993, p. 41; G. Bettiol, Diritto penale, Cedam, Padova, 1994, p. 39; F. Streteanu, D. Nițu, Drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 6; M. Hotca, Manual de drept penal. Partea Generală, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 7; N. Neagu, Drept penal Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 7; C. Duvac, Drept penal român, vol. I, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 47.

civil, dreptul comercial, dreptul muncii și protecției sociale, dreptul familiei, dreptul internațional etc.;

b) *dreptul penal are autonomie în raport cu celelalte ramuri de drept*, deoarece reglementează un domeniu distinct de relații sociale, și anume cele care privesc reacția socială împotriva infracțiunilor;

c) *dreptul penal are o structură unitară*, întrucât dispozițiile sale, fie din partea generală, fie din partea specială, au un caracter unitar, se completează în mod reciproc și nu ar putea exista unele fără celelalte;

d) ca orice altă ramură de drept, *dreptul penal este format dintr-o totalitate de norme juridice* care au un conținut normativ și care reglementează o anumită sferă de relații sociale; totalitatea normelor juridice penale alcătuiesc conținutul normativ al legii penale¹;

e) *normele dreptului penal stabilesc faptele considerate infracțiuni, condițiile de tragere la răspundere penală a persoanelor care le săvârșesc, precum și sancțiunile* ce trebuie aplicate sau luate în cazul încălcării lor;

f) *normele juridice penale se aplică în scopul ocrotirii statului de drept, a ordinii de drept* din România împotriva faptelor periculoase.

Toate aceste trăsături oferă dreptului penal un rol și un specific aparte în contextul celorlalte ramuri de drept, ca principal instrument în lupta de apărare a celor mai importante valori sociale, ce pot fi periclitate prin fapte de o pericolozitate socială deosebită².

§2. Obiectul dreptului penal

Cunoașterea obiectului dreptului penal este importantă, deoarece de el depinde, în primul rând, gruparea normelor de drept penal într-o ramură aparte de drept și, apoi, de caracterul și felul obiectului depinde caracterul normelor care formează conținutul dreptului penal.

După cum susțin unii autori³, obiectul dreptului penal îl constituie relațiile de represiune penală, relații ce se stabilesc, după săvârșirea infracțiunii, între stat și infractor, prin care statul are dreptul și obligația să tragă la răspundere penală pe infractor, iar infractorul are obligația să suporte pedeapsa.

Unei asemenea opinii i se reproșează că reduce obiectul dreptului penal doar la relații de conflict, de represiune penală, neținându-se seama și de rolul preventiv al dreptului penal.

¹ A se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., p. 12.

² A se vedea F. Muñoz Conde, M. García Arán, Derecho Penal, Parte General, ed. a 6-a, Ed. Tirant Lo Blach, Valencia, 2004, p. 30.

³ A se vedea I. Oancea, Tratat de drept penal. Partea generală, Ed. All, București, 1994, p. 7; M. Zolyneak, M.I. Michinici, Drept Penal. Partea generală, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1999, p. 9.

Alți autori¹ au exprimat opinia, pe care o considerăm întemeiată, că obiectul dreptului penal cuprinde relațiile de apărare socială, relații ce se nasc nu din momentul săvârșirii faptei interzise, ci din momentul intrării în vigoare a legii penale. Deci, legea penală îndeplinește o funcție de recomandare și pretindere a unei anumite conduite din partea membrilor societății față de normele juridice penale.

În condițiile în care obligația instituită este respectată de destinatarii legii penale, se naște un *raport juridic de conformare*. Atunci când însă obligația cuprinsă în norma penală este nesocotită, săvârșindu-se fapte prin care se pun în pericol ori se vatăamă valorile sociale, se naște un *raport de conflict*, făptuitorul fiind obligat să suporte sancțiunea prevăzută de norma penală încălcată.

§3. Scopul dreptului penal

Prevederea în cuprinsul legii penale a unei dispoziții privitoare la scopul legii penale a fost diferit abordată de legislația statelor.

Legislația anterioară a prevăzut o dispoziție de acest fel, în schimb statele occidentale nu au prevăzut-o, arătând că această chestiune aparține doctrinei penale și nu legiuitorului.

Codul penal actual s-a aliniat acestei din urmă viziuni, renunțând la o dispoziție explicită cu privire la scopul legii penale.

O astfel de poziție diferită în privința necesității de a cuprinde sau nu în legea penală o dispoziție explicită asupra scopului legii penale nu este o opțiune de moment, ci reflectă un anumit mod de a concepe rolul și semnificațiile de ansamblu ale legislației penale.

Scopul dreptului penal este determinat de necesitatea apărării valorilor sociale și a ordinii de drept împotriva criminalității și de combatere a acesteia. În art. 1 C.pen. din 1969 se prevedea că scopul legii penale este de a apăra împotriva infracțiunilor România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept. Această enumerare limitativă urmărește să fixeze un cadru general al valorilor sociale ce sunt apărute prin norme penale, fiind o menționare a celor mai importante valori ce pot fi periclitate prin săvârșirea unor infracțiuni.

Protecția pe care o asigură dreptul penal constituie doar un fascicul al complexului de măsuri și reglementări juridice pe care dreptul, în general, le stabilește pentru a asigura funcționalitatea statului de drept. Alături de dreptul penal, toate celelalte ramuri de drept sunt chemate să apere, prin mijloacele lor specifice, valori sociale ce cad sub incidența dreptului.

Recrudescența infracționalității pe plan intern și internațional justifică măsurile de reacție socială, politica penală pe care statul de drept trebuie să o stabilească pentru prevenirea și combaterea fenomenului infracțional. În acest context, *scopul dreptului penal este de a apăra societatea, în ansamblu, membrii săi, în particular, împotriva oricăror fapte antisociale ce cad sub incidența legii penale.*

¹ A se vedea V. Dongoroz, *Drept penal*, reeditarea ediției din 1939, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 12-15; C. Bulai, *Manual de drept penal partea generală*, Ed. All, București, 1997, p. 3; C. Mitrache, *Cr. Mitrache*, op. cit., p. 9; C. Duvac, op. cit., p. 48.